

RPW/31391/2014 P
Data: 2014-04-04

Warszawa, dnia 03 kwietnia 2014 r.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
PODSEKRETARZ STANU

DWMPC-VI-072-2/13 15

dot: II.518.6.2014.KSz
UNP: 140404-00035

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2014 -04- 04
ZAL.	NR

Pan

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika

Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk

Na wstępie chciałbym podziękować Panu Rzecznikowi za zainteresowanie sprawami związanymi z realizacją przez sądy powszechne zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym stosowaniem środków izolacji sprawców od osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Dziękuję także za dostrzeżenie i podkreślenie trwałej tendencji wzrostowej w stosowaniu takich środków, przy jednoczesnym zmniejszeniu się liczby skazań za przestępstwo z art. 207 § 1 kk.

W odpowiedzi na pismo z dnia 18 marca 2014 roku, znak sprawy: II.518.6.2014.KSz, dotyczące kwestii praktyki stosowania przez sądy środków karnych i środków probacyjnych, w postaci nakazu opuszczenia lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym i zakazu zbliżania się do pokrzywdzonego, uprzejmie informuję co następuje.

Podkreślenia wymaga, że zapewnienie ochrony osobie pokrzywdzonej przemocą w rodzinie, w tym poprzez odseparowanie jej od sprawcy tej przemocy, stanowi priorytet w działaniach organów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Celowi temu ma służyć obowiązujące prawo, w tym liczne instrumenty zarówno z zakresu prawa karnego, jak i cywilnego. Informacje dotyczące rodzajów zastosowanych instrumentów prawnych oraz ilości przypadków, w których znalazły one zastosowanie, Ministerstwo Sprawiedliwości w każdym roku przekazuje Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej, celem

ich uwzględnienia w sprawozdaniu z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Dane te, co wynika z dotychczasowej korespondencji, przedstawiane są na prośbę, również Rzecznikowi Praw Obywatelskich.

Odnosząc się do postawionej tezy o braku optymalnego wykorzystania wymienionych na wstępie środków, uprzejmie wskazuję, że liczba ich zastosowań wykazuje stałą tendencję wzrostową, co zostało, jak już wskazano powyżej, przez Pana Rzecznika dostrzeżone. O rodzaju zastosowanych środków zarówno karnych, jak i probacyjnych orzeka sąd uwzględniając każdorazowo okoliczności rozpoznawanej sprawy. Kwestie związane ze stosowaniem wyżej wymienionych środków, dotyczą sfery orzeczniczej, a ta nierozdzielnie związana jest z zasadą niezawisłości sędziowskiej. Tym samym wpływ Ministerstwa Sprawiedliwości na liczbę orzekanych przez sądy wobec sprawców przemocy w rodzinie środków karnych i probacyjnych sprowadzać się więc może wyłącznie do prowadzenia akcji informacyjno-edukacyjnych oraz szkoleń dla kadry orzeczniczej.

Tego typu działania podejmowane są systematycznie. W ramach tych działań, w 2013 roku Ministerstwo Sprawiedliwości opracowało i wydało *Informator dla sędziów, prokuratorów i kuratorów sądowych dotyczącego przeciwdziałania przemocy w rodzinie*, który w liczbie 5.000 egzemplarzy został przekazany sędziom orzekającym w wydziałach karnych oraz kuratorom sądowym.

Informator jest pierwszym, kompleksowym zestawieniem informacji oddzielnie dla prokuratora, sędziego oraz kuratora sądowego, pomagających w codziennej pracy w tego rodzaju sprawach, w tym dotyczących najnowszych uregulowań procesowych oraz materialnych w kodeksach karnych, zwłaszcza w zakresie izolacji sprawców, właściwego na nich oddziaływania oraz zapewnienia bezpieczeństwa osobom pokrzywdzonym.

W Informatorze szeroko opisano przedmiotowe środki probacyjne i karne, a także zamieszczono propozycję sformułowań sentencji orzeczeń oraz omówiono praktykę ich stosowania (Informator uprzejmie przedstawiam w załączeniu). Szkolenia dla kadry orzeczniczej z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizuje zaś Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury.

Zaznaczenia również wymaga, że wskazane wymienionym na wstępie piśmie przez Pana Rzecznika środki nie są jedynymi instrumentami, jakie może sąd zastosować wobec sprawcy przemocy w rodzinie w postępowaniu karnym. Dla przykładu tylko można podać, że sądy powszechne w 2013 roku orzekły niżej wymienione środki karne, w następującej liczbie przypadków:

- obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 39 pkt 2b kk) - **64** (2012 - 42, 2011 - 31, 2010 - 16),
- zakaz kontaktowania się z określonymi osobami (art. 39 pkt 2b kk) - **573** (2012 - 330, 2011 - 161, 2010 - 81),
- zakaz zbliżania się do określonych osób (art. 39 pkt 2b kk) - **311** (2012 - 205, 2011 - 106, 2010 - 26),
- zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu (art. 39 pkt 2b kk) - **12** (2012 - 12, 2011 - nie orzekano),
- nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 39 pkt 2e kk) - w **288** przypadkach (2012 - 167, 2011 - 110, 2010 - 20).

Tytułem obowiązków probacyjnych (art. 72 § 1 kk) w sądach powszechnych w 2013 roku orzeczono:

- powstrzymanie się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających (art. 72 § 1 pkt 5 kk) - **14.236** (2012 - 15.203, 2011 - 10.635, 2010 - 9.449),
- poddanie się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu albo oddziaływaniom terapeutycznym (art. 72 § 1 pkt 6 kk) - **2.642** (2012 - 2.564, 2011 - 2.263, 2010 - 1.914),
- uczestnictwo w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych (art. 72 § 1 pkt 6a kk) - **578** (2012 - 346, 2011 - 296, 2010 - 253),
- powstrzymanie się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 kk) - **245** (2012 - 316, 2011 - 317, 2010 - 170),
- powstrzymanie się od kontaktowania się z pokrzywdzonymi lub innymi osobami w określony sposób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) - **1.149** (2012 - 1.040, 2011 - 592, 2010 - 554),
- powstrzymanie się od zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób (art. 72 § 1 pkt 7a kk) - **437** (2012 - 387, 2011 - 190, 2010 - 99),
- opuszczenie lokalu mieszkalnego zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b kk) - **445** (2012 - 536, 2011 - 406, 2010 - 279).

Dane te przedstawiają wprawdzie ogólną liczbę orzeczonych w 2013 roku środków, tym niemniej z istoty i charakteru niektórych z nich wynika, że dotyczą one wyłącznie sprawców przemocy w rodzinie (dotyczy to np. obowiązku opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym).

Izolacja sprawcy przemocy w rodzinie od osoby pokrzywdzonej może również nastąpić w postępowaniu wykonawczym. W związku z wejściem w życie noweli do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie od ponad trzech lat obowiązują następujące instytucje w zakresie postępowania wykonawczego tj.

- obligatoryjne zarządzenie wykonania kary wobec skazanego za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą dopuszczającego się ponownych zachowań przemocowych w okresie próby (art. 75 § 1a kk) – w 2013 roku liczba postanowień sądu wydanych na podstawie art. 75 § 1a kk (z urzędu bądź na wniosek) wyniosła **1.292**¹ (2012 - 1.767, 2011 – 1.096, 2010 – 70), z czego zarządzono wykonanie kary wobec **992** osób (2012 - 1.231, 2011 - 771, 2010 - 70);
- obligatoryjne odwołanie warunkowego zwolnienia wobec skazanego, zwolnionego z zakładu karnego, za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą, dopuszczającego się ponownych zachowań przemocowych w okresie próby (art. 160 § 2 Kodeksu karnego wykonawczego², zwanego dalej „kkw”) – w 2012 roku liczba postanowień sądu penitencjarnego wyniosła **144**³ (2012 - 187, 2011 - 94, 2010 - 17), z czego odwołano zwolnienie wobec **110** osób (2012 - 148, 2011 - 86, 2010 - 17);
- a także procedura z udziałem kuratora sądowego, dotycząca wnioskowania do sądu o zarządzenie warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności bądź odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia z zakładu karnego przewidziana w art. 12d ustawy⁴.

Zaznaczenia również wymaga, że izolacja sprawcy przemocy w rodzinie od osoby pokrzywdzonej możliwa jest również w postępowaniu cywilnym np. na podstawie art. 11a

¹ Dane pochodzą z MS-stat-Wydział Statystyki Sądy Rejonowe MS-S10 sprawozdanie z sądowego wykonywania orzeczeń według właściwości rzeczowej za rok 2013-2011 oraz z MS-stat-Wydział Statystyki Sądy Okręgowe MS-S10 sprawozdanie z sądowego wykonywania orzeczeń według właściwości rzeczowej za rok 2013-2011, dane za 2010 pochodzą z informacji uzyskanej od prezesów sądów okręgowych.

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku *Kodeks karny wykonawczy* (Dz.U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)

³ Dane pochodzą z MS-stat-Wydział Statystyki Sądy Okręgowe MS-S10 sprawozdanie z sądowego wykonywania orzeczeń według właściwości rzeczowej za rok 2013-2011, dane dotyczące rozpoznanych spraw w 2011 oraz w 2010 pochodzą od prezesów sądów okręgowych.

⁴ Art. 12d. 1. W przypadku gdy wniosek kuratora zawodowego o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności lub odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia dotyczy skazanego za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, który w okresie próby rażąco naruszył porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, sąd właściwy do rozpoznania wniosku zarządza zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie skazanego na posiedzenie w przedmiocie rozpoznania wniosku.

2. Zatrzymanemu, na jego żądanie, należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem, a także bezpośrednio z nim rozmowę.

3. Wydane przez sąd postanowienie o zarządzeniu wykonania kary albo o odwołaniu warunkowego przedterminowego zwolnienia podlega wykonaniu z chwilą jego wydania; sąd, który wydał postanowienie, albo sąd właściwy do rozpoznania zażalenia może wstrzymać wykonanie postanowienia.

ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Rażąco naganne postępowanie jednego z małżonków uniemożliwiające wspólne zamieszkiwanie, może stanowić również przesłankę orzeczenia eksmisji w wyroku rozwodowym.

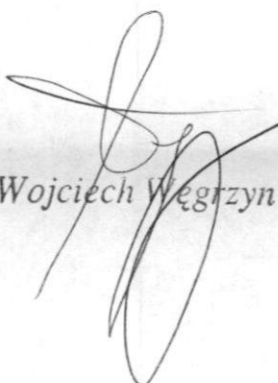
Nie może również umknąć uwadze, że w postępowaniu cywilnym to powód/wnioskodawca decyduje na jakiej podstawie prawnej będzie dochodził swych praw oraz jest dalszym dysponentem postępowania, co oznacza, że z nielicznymi, przewidzianymi przepisami wyjątkami, uprawniony jest nawet do cofnięcia pozwu czy wniosku.

Dla przykładu tylko można podać, że w 2013 roku do sądów rejonowych wpłynęło **1.114** spraw w trybie art. 11a w/w ustawy (2012 - 730, 2011 - 197, 2010 - 353), z czego załatwionych zostało **879** spraw (2012 - 620, 2011 - 105), przy czym w 387 (2012 - 268, 2011 - 49, 2010 - 138) żądanie uwzględniono, a oddalono w 118 przypadkach (2012 - 74, 2011 - 10). Stosunek spraw, w których żądanie uwzględniono do spraw załatwionych w 2013 roku wyniósł 44% , czyli był zbliżony do roku 2012 (43,23%, a w 2011 -46%).

Reasumując, podkreślić trzeba że od kilku lat, pomimo stałej tendencji malejącej liczby skazań z art. 207 §1 kk, (w 2013 roku w sądach rejonowych w Polsce nieprawomocnie osądzono z art. 207 § 1 kk ogółem **14.132** osób , w 2012 roku - 15.245, w 2011 roku- 16.077, w 2010 roku- 16.239, w 2009 roku - 17.413), dane statystyczne wskazują na stałą tendencję wzrostową w stosowaniu środków izolacji sprawcy od osoby pokrzywdzonej przemocą w rodzinie.

Oznacza to, że sądy coraz częściej stosują te środki, znajdując w nich skuteczne narzędzie zwiększania poziomu bezpieczeństwa osób pokrzywdzonych. Pomimo ograniczonych możliwości wpływu Ministerstwa Sprawiedliwości na liczbę orzekanych przez sądy wobec sprawców przemocy środków karnych i probacyjnych, chciałbym Pana Rzecznika zapewnić o podejmowaniu wszelkich możliwych i mieszczących się w kompetencjach Ministra Sprawiedliwości działań zmierzających do zapewnienia należytej ochrony osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie.

Z poważaniem

Wojciech Węgrzyn

~~Do wiadomości:~~

- Departament Prawa Karnego.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI
Al. Ujazdowskie 11
skr. poczt. 33
00-950 Warszawa

DWA PC-VI-072-24315

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH

WPL. 2014 -04- 04

ZAL. NR

